

Kush IPA fondet?

RAPORT MONITORIMI

Dhjetor 2025

AUTOR
LORELA ALIA

QENDRESA
QYTETARE

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

www.qeverisja.qq.com.al

PËRMBAJTJA

1. HYRJE.....	3
2. METODOLOGJIA	3
3. INSTRUMENTET FINANCIARE TË BASHKIMIT EVROPIAN PËR SHQIPËRINË.....	4
3.1 IPA II.....	5
3.2 IPA III.....	5
3.3 WBIF	7
4. ABSORBIMI DHE MENAXHIMI I FONDEVE TË BE-SE	7
5. ABUZIMET DHE PARREGULLSITË NË SHQIPËRI ME FONDET IPARD	11
6. KRAHASIM KONKRET ME VENDE TË TJERA TË BALLKANIT PERËNDIMOR	15
6.1 WBIF	16
7. RASTI PRAKTIK: HEKURUDHA TIRANË–DURRËS.....	18
GJETJET KRYESORE	20
REKOMANDIME	21
REFERENCAT	22

1. HYRJE

Fondet e Bashkimit Evropian përbëjnë një nga instrumentet kryesore të mbështetjes financiare për vendet kandidate, me synimin për të nxitur reformat strukturore, forcimin e institucioneve, zhvillimin socio-ekonomik dhe përafrimin gradual me *acquis communautaire*. Për Shqipërinë, këto fonde , veçanërisht Instrumenti i Asistencës së Para-Anëtarësimit (IPA), IPARD dhe mekanizmat e përbashkët të investimit si WBIF përfaqësojnë jo vetëm burime financiare, por edhe një test konkret të kapaciteteve institucionale, transparencës, llogaridhënies dhe sundimit të ligjit.

Zgjedhja e kësaj teme buron nga mospërputhja e vazhdueshme mes rolit strategjik që fondet e BE-së pritet të luajnë në procesin e integritit evropian të Shqipërisë dhe performancës reale të vendit në absorbimin, menaxhimin dhe mbrojtjen e interesave financiare të Bashkimit Evropian. Pavarësisht alokimeve të konsiderueshme financiare përgjatë cikleve IPA II dhe IPA III, evidentohet një histori e përsëritur vonesash në zbatim, probleme strukturore në menaxhim, nivel i ulët i përthithjes dhe raste serioze parregullsish, veçanërisht në sektorin e bujqësisë dhe infrastrukturës.

Raportet vjetore të Komisionit Evropian, gjetjet e Transparency International dhe hetimet e OLAF konfirmojnë se sfidat nuk janë thjesht teknike, por lidhen drejtpërdrejt me korrupsionin sistematik, dobësitë në kontrollin administrativ dhe mungesën e ndjekjes efektive penale. Në këtë kontekst, monitorimi i përdorimit të fondeve të BE-së merr një rëndësi thelbësore jo vetëm për vlerësimin e ndikimit ekonomik, por edhe për matjen reale të progresit institucional të Shqipërisë drejt anëtarësimit.

2. METODOLOGJIA

Metodologjia e këtij raporti monitorimi bazohet në një qasje cilësore dhe dokumentare, e kombinuar me analizë krahasuese dhe studim rasti. Qasja është zgjedhur me qëllim garantimin e objektivitetit.

Burimet kryesore të përdorura përfshijnë:

- Dokumente dhe raporte zyrtare të Komisionit Evropian mbi IPA II, IPA III, IPARD dhe Growth Plan për Ballkanin Perëndimor;
- Raporte të institucioneve evropiane të kontrollit dhe auditimit, përfshirë OLAF dhe referenca ndaj Prokurorisë Publike Evropiane (EPPO);
- Të dhëna statistikore dhe analiza mbi perceptimin e korrupsionit nga Transparency International;
- Raporte dhe publikime të Western Balkans Investment Framework mbi investimet infrastrukturore në Ballkanin Perëndimor;

- Artikuj akademikë dhe policy papers mbi impaktin e fondeve të BE-së në Shqipëri;

Ky raport synon të kontribuojë mbi këtë temë duke ofruar një analizë të bazuar në fakte, dokumente zyrtare dhe të dhëna të verifikueshme, duke u fokusuar në marrëdhënien midis fondeve të BE-së, kapaciteteve institucionale dhe rezultateve konkrete në terren.

3. INSTRUMENTET FINANCIARE TË BASHKIMIT EVROPIAN PËR SHQIPËRINË

Bashkimi Evropian prezantoi në vitin 2021, Growth Plan për Ballkanin Perëndimor, i cili është një instrument strategjik me qëllim të mbështesë zhvillimin ekonomik të rajonit dhe përgatitjen e vendeve të Ballkanit Perëndimor për integrim të qëndrueshëm në BE. Ky plan synon të rrisë konkurrencën, produktivitetin dhe diversifikimin ekonomik në të gjithë rajonin, duke përqendruar vëmendjen në sektorët kyç si energjia, infrastruktura, teknologjia, inovacioni, bujqësia dhe zhvillimi i qëndrueshëm mjedisor.¹

Përmes këtij plani, Bashkimi Evropian ofron një vizion të strukturuar për mobilizimin e investimeve strategjike, duke koordinuar politikat publike dhe mbështetjen teknike për vendet e rajonit. Në këtë mënyrë, plani funksionon si një udhërrëfyes i qartë për rritjen e qëndrueshme, duke i dhënë Shqipërisë dhe vendeve të rajonit mundësinë të zhvillojnë një ekonomi më konkurruese, inovative dhe gjithëpërfshirëse, në përputhje me standardet e BE-së.

Një tjetër mekanizëm i BE-së është edhe Instrumenti i Asistencës së Para-Anëtarësimit (IPA) i krijuar për të ofruar asistencë për Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë, me qëllim mbështetjen e këtyre vendeve në proceset e tyre integruese. IPA synon të ndihmojë vendet kandidatë dhe potencialisht kandidatë në procesin e integritimit evropian. Më konkretisht, ai mbështet zbatimin e reformave politike, institucionale, ligjore, administrative, sociale dhe ekonomike të nevojshme për afrimin e vendeve përfituese me BE-në. IPA I është zbatuar për periudhën 2007–2013, IPA II për periudhën 2014–2020, ndërsa IPA III është programuar për periudhën 2021–2027.

¹ European Commission. (2023, November 8). *Growth Plan for the Western Balkans*. European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/growth-plan-western-balkans_en

3.1 IPA II²

Marja e statusit të vendit kandidat nga Shqipëria në vitin 2014 përkoi me miratimin dhe hyrjen në fuqi të programit të mbështetjes financiare IPA II, i cili mbulonte periudhën 2014–2020. IPA II synonte krijimin e një lidhje më të ngushtë me prioritetet e zgjerimit, përfshirë forcimin e institucioneve demokratike, shtetin e së drejtës dhe një fokus më të madh në zhvillimin socio-ekonomik.

IPA II adoptoi një qasje sektoriale dhe u përqendrua në asistencën për disa objektiva specifike, si: mbështetja e reformave politike, shoqërimi ekonomik, social dhe territorial, si dhe zhvillimi i qëndrueshëm, në perspektivën e rritjes inteligjente, në përputhje me objektivat e strategjisë “Evropa 2020”.

Në kuadër të IPA II, vendet candidate dhe potencialisht candidate kishin akses në të njëjtat lloje mbështetjeje, të cilat përcaktoheshin kryesisht nga nevojat dhe kapacitetet e tyre, si dhe nga rezultatet e secilit vend në përdorimin e ndihmës së para-anëtarësimit. Dy objektivat kryesore të IPA II ishin: (i) mbështetja e procesit të anëtarësimit dhe (ii) zhvillimi socio-ekonomik i përfituesve.

Mbështetja për zhvillimin ekonomik dhe social u përqendrua në çështje të tilla si: zhvillimi i kapitalit fizik, përmirësimi i lidhjeve me BE-në dhe rrjetet rajonale, promovimi i punësimit dhe zhvillimi i kapitalit njerëzor, social dhe ekonomik. Ndihma financiare e akorduar Shqipërisë në kuadër të IPA II arriti në 649,4 milionë euro.

Zbatimi i ndihmës financiare në kuadër të IPA II iu nënshtrua një monitorimi të vazhdueshëm, përfshirë vlerësimin e rezultateve të projekteve dhe programeve nga ekspertë të jashtëm, krahas monitorimit të brendshëm nga Komisioni Evropian.

3.2 IPA III³

Instrumenti i Asistencës së Para-Anëtarësimit për periudhën 2021–2027 (IPA III) hyri në fuqi në vitin 2021 me një buxhet prej 14,2 miliardë eurosh dhe do të mbështesë zbatimin e reformave të lidhura me BE-në në Shqipëri, Bosnje-Hercegovinë, Kosovë, Mal të Zi, Maqedoninë e Veriut, Serbi dhe Turqi.

Objekti i përgjithshëm i IPA III është të ndihmojë këto vende në miratimin dhe zbatimin e reformave politike, institucionale, ligjore, administrative, sociale dhe ekonomike të nevojshme për t’u përshtatur me vlerat e Bashkimit

² European Commission. (2022, March 28). *Albania – financial assistance under IPA*. European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/overview-instrument-pre-accession-assistance/albania-financial-assistance-under-ipa_en

³ European Commission. (2022, March 28). *Albania – financial assistance under IPA*. European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/overview-instrument-pre-accession-assistance/albania-financial-assistance-under-ipa_en

Evropian dhe për t'u përafruar gradualisht me rregullat, standardet dhe politikat e BE-së. Instrumenti i rishikuar, i bazuar në performancë, synon gjithashtu mbrojtjen e klimës dhe mjedisit, të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore.

Ndihma e donatorëve do të koordinohet më mirë, ndërsa organizatat e shoqërisë civile dhe autoritetet lokale e rajonale do të përfshihen më ngushtë në proces. Bashkë-raportuesja Zeljana Zovko ka theksuar se me IPA III dhe buxhetin e tij historik prej mbi 14 miliardë eurosh, BE-ja riafirmon angazhimin e saj të vazhdueshëm për integrimin evropian të këtyre vendeve, duke përmirësuar programimin dhe qeverisjen e instrumentit për të lehtësuar shpërndarjen e investimeve në reformat e nevojshme, krijimin e vendeve të punës, përmirësimin e infrastrukturës dhe garantimin e sigurisë dhe stabilitetit të rajonit.⁴

Instrumenti i Para-Anëtarësimit për Zhvillimin e Bujqësisë dhe Ruralitetit (IPARD)⁵ përfaqëson një mekanizëm strategjik të Bashkimit Evropian, i cili ka për qëllim të mbështesë vendet candidate dhe ato potenciale candidate në procesin e integritit në BE, duke nxitur zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit bujqësor dhe të zonave rurale. Në Shqipëri, implementimi i IPARD është realizuar përmes cikleve financiare që synojnë modernizimin e strukturave prodhuese, promovimin e investimeve private dhe përmirësimin e kapaciteteve institucionale për menaxhimin e fondeve evropiane. **IPARD II (2014–2020)** shërbeu si një fazë e rëndësishme për përgatitjen e sektorit bujqësor shqiptar në përputhje me standardet e Bashkimit Evropian, duke mbështetur investime në përpunimin e produkteve bujqësore, blerjen e pajisjeve moderne, zhvillimin e infrastrukturës rurale dhe promovimin e produkteve lokale. Fondet e IPARD II u menaxhuan kryesisht nga **Agjencia për Zhvillimin e Bujqësisë dhe Ruralitetit (AZHBR)**, në bashkëpunim me Delegacionin e BE-së, duke siguruar një koordinim të drejtpërdrejtë dhe tërthorë të zbatimit të projekteve dhe duke krijuar një themel të qëndrueshëm për ciklin e ardhshëm të programit. **IPARD III (2021–2027)** vazhdon këtë përpjekje transformuese, duke theksuar përdorimin e teknologjive inovative, zhvillimin e infrastrukturës rurale dhe masat e qëndrueshme mjedisore, si dhe duke synuar rritjen e kapaciteteve të investimeve private në sektorin bujqësor dhe agropërpunim. Programi i ri përqëndrohet në krijimin e mundësive të qëndrueshme për fermerët dhe sipërmarrësit e vegjël, duke kontribuar në modernizimin e sektorit, zhvillimin e ekonomisë rurale dhe përforcimin e integritit evropian të Shqipërisë. Përmes këtyre cikleve, IPARD shndërrohet në një instrument thelbësor që ndihmon Shqipërinë të përshtatet me kërkesat e BE-së, duke përmirësuar konkurrencën, inovacionin dhe zhvillimin e qëndrueshëm të zonave rurale.

⁴European Union. (2021). *Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2128 of 1 October 2021 supplementing Regulation (EU) 2021/1529 as regards certain specific objectives and thematic priorities for assistance under the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA III)*. Official Journal of the European Union, L 432, 8–12.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2128&from=EN>

⁵ European Commission. (n.d.). *Apply for funding – Pre-accession assistance (IPARD III)*. Agriculture and rural development – European Commission. https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/enlargement/pre-accession-assistance/apply-funding_en

Implementimi kërkon sisteme menaxhimi të forta, kontroll të brendshëm dhe mekanizma anti-mashtim për shkak të abuzimeve të vazhdueshme me IPARD II, e cila mbetet ende e pezulluar.⁶

3.3 WBIF

WBIF⁷ është një **platformë bashkëpunimi financiare** që koordinon burime nga Bashkimi Evropian, institucionet financiare ndërkombëtare (si *European Investment Bank – EIB* dhe *European Bank for Reconstruction and Development – EBRD*), donatorë bilateralë dhe qeveritë e vendeve të Ballkanit Perëndimor. Objektivi kryesor i WBIF është t'i **dhurojë financim, teknologji dhe ndihmë teknike projekteve strategjike infrastrukturore**, të tilla si:

- *Transporti i qëndrueshëm*
- *Energjia e ripërtëritshme dhe efikasiteti energjetik*
- *Mjedisi dhe menaxhimi i ujit*
- *Infrastruktura digjitale*
- *Zhvillimi i sektorit privat dhe kapitali njerëzor*

Kjo platformë ndihmon në përgatitjen dhe zbatimin e projekteve të mëdha, duke **kombinuar grante nga IPA (Instrumenti i Ndihmës për Para-Anëtarësim) me kredi nga bankat financiare**, duke rritur ndikimin ekonomik dhe lidhjen me standardet e BE-së.

4. ABSORBIMI DHE MENAXHIMI I FONDEVE TË BE-SE

Që nga viti 2014, zbatimi i fondeve të Instrumentit të Asistencës së Para-Anëtarësimit (IPA) në Shqipëri është deleguar gradualisht tek administrata kombëtare, duke kaluar nga një model i menaxhimit të centralizuar drejt menaxhimit të tërthortë, nën mbikëqyrjen e Delegacionit të Komisionit Evropian.⁸ Ky tranzicion ka përfaqësuar një rritje të ndjeshme të përgjegjësisë institucionale për autoritetet shqiptare, veçanërisht për administratën publike, e cila është bërë

⁶ European Commission. (n.d.). Overview — Pre-accession assistance (IPARD III). Agriculture and Rural Development – European Commission. https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/enlargement/pre-accession-assistance/overview_en

⁷ Western Balkans Investment Framework. (n.d.). WBIF – Homepage. <https://wbif.eu/>

⁸ European Commission. (2022, March 28). Albania – financial assistance under IPA. European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/overview-instrument-pre-accession-assistance/albania-financial-assistance-under-ipa_en

drejtpërdrejt përgjegjëse për procese komplekse të planifikimit, prokurimit, kontraktimit, monitorimit dhe raportimit financiar.

Në përputhje me kërkesat rregullatore të IPA-s, Shqipëria ka vendosur një sistem menaxhimi dhe kontrolli për fondet e BE-së, i cili, sipas vlerësimeve të Komisionit Evropian, përmbush kriteret minimale të kërkuara. Ky sistem përfshin mekanizma formalë për mbledhjen e të dhënave mbi efektivitetin dhe efikasitetin e zbatimit, si dhe procedura për raportim dhe feedback mbi progresin e projekteve. Megjithatë, performanca e përgjithshme e institucioneve nën menaxhim të tërthortë vlerësohet si mesatarisht e kënaqshme, duke reflektuar vështirësitë e lidhura me procedurat e reja, komplekse dhe shpesh burokratike që shoqërojnë zbatimin e fondeve të BE-së.

Pavarësisht ndikimit pozitiv të disa ndërhyrjeve të financuara nga IPA, ekziston ende hapësirë e konsiderueshme për përmirësimin e ndikimit të përgjithshëm dhe qëndrueshmërisë së rezultateve. Një ndër problemet kryesore mbetet mungesa e koordinimit efektiv ndërmjet institucioneve që veprojnë në të njëjtat fusha politike dhe sektoriale, ç'ka çon në fragmentim të ndërhyrjeve dhe në përdorim jo optimal të burimeve financiare. Faktorë të tjerë negativë që ndikojnë në fazën e zbatimit lidhen me kapacitetet institucionale të kufizuara dhe mungesa e eksperteve të fushës, pavarësisht përmirësimeve të sjella nga Reforma e Administratës Publike.⁹

Procedurat e gjata të tenderimit, së bashku me proceset e ngadalta dhe komplekse, kanë ndikuar negativisht në motivimin e përfituesve të projekteve në të gjitha nivelet. Këto vonesa, të kombinuara me kërkesat e legjislacionit kombëtar për ratifikimin e Marrëveshjeve Financiare, shpesh krijojnë një hendek të konsiderueshëm ndërmjet fazës së programimit dhe asaj të zbatimit. Si pasojë, kushtet fillestare të projektit mund të ndryshojnë gjatë zbatimit, duke rritur rrezikun për devijime nga objektivat fillestare. Në disa raste, përfituesit kanë kërkuar burime alternative financimi për të garantuar vazhdimësinë e projekteve, ç'ka tregon mungesë besimi në parashikueshmërinë e ciklit të financimit IPA.¹⁰

Në këtë kontekst, monitorimi i performancës së sistemit të menaxhimit të fondeve IPA mbështetet kryesisht në tregues të lidhur me fazën e

⁹ Institute for Good Governance and Policies in Environment and Climate Change – Skopje. (2024, November). *Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) to WB6 – Opportunities, Challenges and Paths Forward* (Policy Paper). <https://ipecc.org.mk/wp-content/uploads/2022/02/policy-paper-osfa-ipecc-03-12-2024.pdf>

¹⁰ Institute for Good Governance and Policies in Environment and Climate Change – Skopje. (2024, November). *Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) to WB6 – Opportunities, Challenges and Paths Forward* (Policy Paper). <https://ipecc.org.mk/wp-content/uploads/2022/02/policy-paper-osfa-ipecc-03-12-2024.pdf>

prokurimit, përfshirë dokumentacionin e tenderimit dhe raportimit financiar, respektimin e afateve për kontraktim dhe pagesa, si dhe stabilitetin dhe profesionalizmin e stafit të angazhuar në strukturat IPA. Këta tregues pasqyrojnë drejtpërdrejt kapacitetin institucional të administratës për të përthithur dhe menaxhuar fondet e BE-së në mënyrë efektive.¹¹

Gjatë periudhës 2014–2020, në kuadër të komponentit kombëtar të IPA II¹², Shqipërisë iu alokuan gjithsej 553.1 milionë euro. Pjesa dërrmuese e këtyre fondeve, rreth 516.3 milionë euro, u zbatua përmes menaxhimit të drejtpërdrejtë nga Komisioni Evropian, ndërsa vetëm 36.8 milionë euro u administruan nën menaxhim të tërthortë nga autoritetet shqiptare. Kjo strukturë e alokimit reflekton qasjen e kujdesshme të BE-së ndaj kapaciteteve administrative të vendit dhe transferimin gradual të përgjegjësisë, në përputhje me logjikën e procesit të para-anëtarësimit.

Tabela nr.1: Buxheti IPA II

Marrëveshja Financiare	Buxheti Total i Alokuar për Shqipërinë (€)	Menaxhim i Drejtpërdrejtë (€)	Menaxhim i Tërthortë (€)
IPA 2014	66,746,389	50,446,389	16,300,000
IPA 2015	92,202,800	78,002,800	14,200,000
IPA 2016	64,940,000	64,940,000	–
IPA 2017	61,200,000	59,350,000	1,850,000
IPA 2018	94,100,000	94,100,000	–
IPA 2019	70,650,000	68,650,000	2,000,000
IPA 2020	103,300,000	100,850,000	2,450,000
Totali BE (IPA II)	553,139,189	516,339,189	36,800,000

Burimi: Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës

Në total, gjatë periudhës 2014–2020, Shqipërisë iu alokuan 553,139,189 euro në kuadër të komponentit kombëtar të IPA II. Nga shuma totale, 516,339,189 euro u zbatuan përmes Menaxhimit të Drejtpërdrejtë, që do të thotë se

¹¹ Zotaj, E., & Bregu, M. (2023). *The Instrument for Pre-Accession Assistance II role on promoting regional cooperation within Western Balkan countries*. EIRP Proceedings, 18(1). <https://dp.univ-danubius.ro/index.php/EIRP/article/view/345/318>

¹² Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës. (2025). *IPA II*. <https://saspac.gov.al/ipa-2/>

Komisioni Evropian, përmes Delegacionit të BE-së në Tiranë, mbajti përgjegjësinë kryesore për kontraktimin dhe mbikëqyrjen e projekteve. Pjesa e mbetur prej 36,800,000 euro u zbatua përmes Menaxhimit të Tërthortë, duke reflektuar marrjen graduale të përgjegjësi nga Shqipëria për menaxhimin e fondeve të BE-së dhe forcimin e kapaciteteve të saj administrative dhe të menaxhimit financiar, në përputhje me kërkesat e procesit të para-anëtarësimit.

Megjithatë, Shqipëria ka shfaqur probleme të vazhdueshme në përdorimin efektiv të fondeve IPA dhe IPARD. Përthithja e fondeve mbetet e ulët, kontraktimet shpesh vonohen dhe një numër projektsh, veçanërisht në sektorin e infrastrukturës dhe zhvillimit rural, kanë devijuar nga planet fillestare, duke çuar në pezullime fondesh, kërkesa për kthim disbursimesh dhe shtyrje të programeve të reja. Si reagim, Bashkimi Evropian ka kërkuar masa korrigjuese të vazhdueshme, rritje të transparencës dhe auditime të pavarura, duke e vendosur Shqipërinë nën një regjim më të rreptë monitorimi krahasuar me vendet e tjera të rajonit.

Kalimi në IPA III ka sjellë një riorganizim të thellë të arkitekturës institucionale për menaxhimin e fondeve të BE-së, përmes prezantimit të Autoriteteve Menaxhuese, ndërkohë që rolet e trupave ndërmjetës për menaxhimin e politikave dhe financave mbeten thelbësore.¹³ Në Shqipëri, ky tranzicion është shoqëruar me sfida të konsiderueshme, veçanërisht në lidhje me mungesën e kapaciteteve të qëndrueshme, paqartësinë e roleve ndërmjet institucioneve dhe menaxhimin paralel të programeve IPA II dhe IPA III deri të paktën në vitin 2028. Kjo situatë krijon një barrë të shtuar administrative dhe rrezikon të ndikojë negativisht në ritmin e disbursimeve dhe në cilësinë e raportimit financiar.

Në periudhën 2021–2027, në kuadër të IPA III,¹⁴ Shqipërisë i janë alokuar rreth 524.9 milionë euro, nga të cilat afërsisht 389.4 milionë euro menaxhohen në mënyrë të drejtpërdrejtë nga Komisioni Evropian, ndërsa 135.5 milionë euro përmes menaxhimit indirekt. Kjo rritje graduale e fondeve përfaqëson një mundësi të rëndësishme për forcimin e kapaciteteve administrative, por njëkohësisht ekspozon dobësitë strukturore të sistemit aktual të menaxhimit. Në krahasim me vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor, sfidat janë të ngjashme, por në rastin e Shqipërisë ato janë më të theksuara për shkak të kapaciteteve

¹³ Lilyanova, V., & Sváček, M. (2018). *Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)* (EPRS BRI(2018)630298 EN). European Parliamentary Research Service (EPRS), European Parliament.

https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630298/EPRS_BRI%282018%29630298_EN.pdf

¹⁴ Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës. (n.d.). IPA III.

<https://saspac.gov.al/ipa-3/>

më të kufizuara dhe mungesës së konsolidimit institucional, duke e bërë tranzicionin drejt IPA III më kompleks dhe më të rrezikshëm për eficiencën e përgjithshme të përdorimit të fondeve të BE-së.

Tabela nr.2 : Buxheti IPA III

Viti / Programi	Total i alokuar për Shqipërinë (€)	Menaxhim direkt (€)	Menaxhim indirekt (€)
IPA 2021	64,900,000	64,900,000	–
IPA 2022	82,600,000	77,150,000	5,450,000
IPA 2023 (mbështetje buxhetore për krizën energjitike)	80,000,000	80,000,000	–
IPA 2024	67,350,000	67,350,000	–
Programet Operacionale 2024-2027	130,000,000	–	130,000,000
IPA 2025-2027	100,000,000	100,000,000	–
Total IPA III	524,850,000	389,400,000	135,450,000

Burimi: Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës

5. ABUZIMET DHE PARREGULLSITË NË SHQIPËRI ME FONDET IPARD

Hetimet e zyrave antikorrupsion dhe antimashtim të Bashkimit Evropian, në veçanti të Zyrës Evropiane Kundër Mashtimit (OLAF), kanë evidentuar problematika serioze në menaxhimin e fondeve IPARD në Shqipëri. Gjetjet e këtyre hetimeve kanë përfshirë raste të shumta keqpërdorimi, parregullsi procedurale dhe shkelje të parimit të mbrojtjes së interesave financiare të BE-së, duke çuar në rekomandime konkrete për masa korrigjuese, pezullime fondesh dhe ndërhyrje nga Komisioni Evropian. Si pasojë direkte, u mor vendimi për të mos lejuar nisjen e zbatimit të programit IPARD III për Shqipërinë deri në adresimin e problematikave të trashëguara nga periudha e IPARD II.¹⁵

¹⁵ European Commission. (2025, November 4). *Albania Report 2025* (SWD(2025) 750 final). Directorate-General for Enlargement and Eastern Neighbourhood.

Raportimet vendase dhe ndërkombëtare kanë theksuar se mungesa e llogaridhënies institucionale, dobësitë në kontrollin administrativ dhe mungesa e ndjekjes penale të rasteve të dyshuara kanë minuar seriozisht besueshmërinë e menaxhimit të fondeve të BE-së në Shqipëri. Këto mangësi kanë ndikuar drejtpërdrejt në vendimmarrjen e institucioneve evropiane për pezullime dhe vonesa në disbursimin e fondeve, duke reflektuar një mosbesim të shtuar ndaj kapaciteteve kombëtare për administrimin e fondeve para-anëtarësuese.

Në kontrast të fortë me këtë realitet, qeveria shqiptare ka promovuar vazhdimisht një narrativë optimiste mbi përparimin e shpejtë drejt anëtarësimit në Bashkimin Evropian, duke deklaruar objektivin për përfundimin e negociatave të të gjithë kapitujve deri në vitin 2027. Megjithatë, zhvillimet në terren tregojnë një situatë të kundërt, ku korrupsioni sistemik dhe mungesa e mekanizmave efektivë të përgjegjshmërisë vazhdojnë të pengojnë përdorimin e fondeve evropiane si instrument zhvillimi. Vendimi i Komisionit Evropian për të bllokuar 112 milionë euro nga programi IPARD III përbën një dëshmi konkrete të këtij hendeku mes retorikës reformiste dhe realitetit institucional.¹⁶

Hetimet administrative të OLAF kanë zbuluar se mbi 33 milionë euro grante bujqësore janë përvetësuar në mënyrë të paligjshme përmes skemave të organizuara që përfshinin manipulim të procedurave, tenderë fiktivë, kompani fantazmë, konflikte interesi dhe lidhje politike të përfituesve. Këto mekanizma nuk pasqyrojnë thjesht paaftësi teknike, por dëshmojnë ekzistencën e një modeli strukturor të kapjes së fondeve publike. Në vend që këto gjetje të shoqëroheshin me hetime të plota penale dhe masa disiplinore në nivel kombëtar, raportimet tregojnë se përgjegjësit institucionalë nuk janë ndëshkuar, ndërsa në disa raste individë të lidhur me menaxhimin problematik të fondeve janë promovuar në pozicione më të larta publike, duke përforcuar perceptimin e impunitetit.

Një aspekt veçanërisht shqetësues i zbatimit të IPARD lidhet me përjashtimin sistematik të fermerëve të vegjël nga përfitimi i fondeve. Konsulenca private me lidhje politike kanë luajtur një rol dominues në procesin e aplikimit, duke tarifuar fermerët deri në 30% të vlerës së grantit, shpesh si pagesë paraprake. Paralelisht, kriteret e komplikuara burokratike dhe kërkesat për kapacitete financiare dhe formale, si

https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/fe9138b7-90fe-4277-a12c-3a03f6d1957f_en?filename=albania-report-2025.pdf

¹⁶ Canfora, I. (2025). *The implementation of instruments of pre-accession assistance for rural development (IPARD) face to the challenges of Albanian agricultural sector*. *Euro-Balkan Law and Economics Review*, 1(1). <https://doi.org/10.15162/2612-6583/2106>

regjistrimi tregtar dhe numrat tatimorë, kanë përjashtuar shumicën e prodhuesve të vegjël, të cilët përbëjnë rreth 90% të sektorit bujqësor shqiptar. Ndërkohë, një pjesë e konsiderueshme e përfituesve kanë qenë subjekte të krijuara rishtazi, shpesh pa eksperiencë të qëndrueshme në bujqësi, por me akses të përsëritur në skema grantesh, duke konfirmuar një model përfitimi të përqendruar në interesa të përzgjedhura.

Problematikat e IPARD duhet të kuptohen edhe në kontekstin më të gjerë të korrupsionit në Shqipëri. Gjatë periudhës së zbatimit të IPARD II (2014–2020), Shqipëria është renditur vazhdimisht nën mesataren globale në Indeksin e Perceptimit të Korrupsionit të Transparency International, me pikëzim që varionte ndërmjet 33 dhe 39 pikëve. Ky nivel i lartë i perceptimit të korrupsionit ka përbërë një faktor rreziku të drejtpërdrejtë për menaxhimin efektiv dhe transparent të fondeve të Bashkimit Evropian dhe ka ndikuar në vendosjen e masave mbrojtëse financiare nga institucionet evropiane.

Tabela nr.3: Mbi perceptimin e Korrupsionit në Shqipëri 2014-2020

<i>Vit</i>	<i>Piket CPI (0–100)</i>	<i>Renditja botërore</i>
2014	33	110 (nga 180 vende)
2015	36	88
2016	39	83
2017	38	91
2018	36	99
2019	35	106
2020	36	104

Burimi: Transparency International¹⁷

Roli i OLAF në Shqipëri është pjesë e një angazhimi më të gjerë në Ballkanin Perëndimor. Gjatë periudhës 2014–2024, OLAF ka zhvilluar 71 hetime në rajon, nga të cilat 6 në Shqipëri, ndërsa nga viti 2022 deri në 2024 ka përfunduar 22 hetime dhe ka lëshuar 12 rekomandime formale për masa korrigjuese, pezullime ose rikuperime financiare.

¹⁷ CPI përdor një shkallë 0–100, ku 0 = shumë korrupsion, 100 = pa korrupsion. Renditja bëhet për rreth 180 vende sipas perceptimit të korrupsionit në sektorin publik

Tabela nr.4 : Hetimet e OLAF në Ballkanin Perëndimor (2014–2024)

Vendi	Numri i hetimeve
Shqipëri	6
Bosnjë dhe Hercegovinë	7
Kosovë	6
Mali i Zi	5
Maqedonia e Veriut	27
Serbi	20

Përtej hetimeve administrative, çështjet që lidhen me fondet IPARD kanë hyrë edhe në sferën e ndjekjes penale evropiane përmes Prokurorisë Publike Evropiane (EPPO). Edhe pse EPPO është formalisht kompetente për shtetet anëtare të BE-së, juridiksioni i saj shtrihet edhe jashtë territorit të BE-së në rastet kur fondet evropiane menaxhohen përmes shteteve anëtare. Në këtë kuadër, gjatë periudhës 2021–2024, Shqipëria ka qenë subjekt i pesë urdhrave hetimorë ose kërkesave për ndihmë të ndërsjellë ligjore nga EPPO, duke u renditur ndër vendet candidate me nivel të dukshëm përfshirjeje në hetimet që prekin interesat financiare të BE-së.

Tabela nr.5 : Urdhrat hetimorë të EPPO dhe kërkesat për ndihmë të ndërsjellë ligjore (2021–2024)

Vendi	Hetime / Kërkesa
Shqipëri	5
Bosnjë dhe Hercegovinë	10
Kosovë	0
Mali i Zi	3
Maqedonia e Veriut	0
Serbi	6

Rasti i fondeve IPARD përfaqëson një shembull domethënës të dobësive strukturore në sundimin e ligjit, kontrollin administrativ dhe llogaridhënien institucionale në Shqipëri. Bllokimi i fondeve IPARD III, hetimet e OLAF dhe përfshirja e EPPO dëshmojnë se progresi formal në negociatat e anëtarësimit nuk mund të zëvendësojë nevojën për reforma reale, ndëshkim efektiv të korrupsionit dhe mbrojtje të interesave financiare të Bashkimit Evropian. Për sa kohë që këto

problematika mbeten të patrajtuar, fondet e BE-së do të vazhdojnë të konsiderohen të rrezikuara, ndërsa procesi i integritimit evropian i Shqipërisë do të mbetet i brishtë dhe i kushtëzuar.

6. KRAHASIM KONKRET ME VENDE TË TJERA TË BALLKANIT PERËNDIMOR

Alokimi i fondeve IPA II për periudhën 2014–2020 tregon një qasje të diferencuar të Bashkimit Evropian ndaj vendeve të Ballkanit Perëndimor, ku financimi nuk lidhet vetëm me nevojat zhvillimore, por në mënyrë të drejtpërdrejtë edhe me kapacitetet administrative dhe nivelin e besueshmërisë institucionale. Serbia përfiton alokimin më të lartë, rreth 1.5 miliardë euro, reflektim i rolit të saj gjeopolitik, peshës demografike dhe kapaciteteve relativisht më të konsoliduara për menaxhimin e fondeve.¹⁸

Shqipëria, Maqedonia e Veriut dhe Kosova formojnë një grup me alokime të ngjashme, duke sugjeruar një trajtim formal të barabartë nga BE. Megjithatë, ky barazim në letër nuk është reflektuar në praktikë në nivel kontraktimi dhe disbursimi. Ndërsa Maqedonia e Veriut dhe Mali i Zi kanë arritur të shfrytëzojnë më mirë fondet përmes strukturave më të qëndrueshme menaxhimi dhe përvojës nga ciklet e mëparshme IPA, Shqipëria ka shfaqur probleme të vazhdueshme në absorbim, transparencë dhe ndjekje penale të rasteve problematike.¹⁹

Tabela nr.6: Përmbledhje e Alokimit të IPA II për vendet e Ballkanit Perëndimor (2014–2020)

SHTETI	ALOKIMI I IPA II 2014–2020 (NË EURO)
Serbia	1.5 miliardë €
Maqedonia e Veriut	664.2 milionë €
Shqipëria	649.4 milionë €
Kosova	645.5 milionë €
Mali i Zi	270.5 milionë €
Bosnje dhe Hercegovina	167.1 milionë €

¹⁸ European Commission. (n.d.). Overview – Instrument for Pre-accession Assistance (IPA). Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/overview-instrument-pre-accession-assistance_en

¹⁹ Zotaj, E., & Bregu, M. (2023). The Instrument for Pre-Accession Assistance II role on promoting regional cooperation within Western Balkan countries. EIRP Proceedings, 18(1). <https://dp.univ-danubius.ro/index.php/EIRP/article/view/345/318>

Tabela nr.7: Alokimet totale të IPA III për vendet e Ballkanit Perëndimor (2021–2027)²⁰

SHTETI	SHUMA TOTALE E ALOKUAR (IPA III) (2021–2027)
Serbia	€1,068,915,000
Shqipëria	€531,230,000
Maqedonia e Veriut	€593,360,041
Mali i Zi	€802,023,794
Bosnje dhe Hercegovina	€250,617,254
Kosova	€250,590,000

Në kuadër të IPA III, Shqipëria shfaq një rënie relative në peshën e financimit, duke u renditur poshtë Malit të Zi dhe Maqedonisë së Veriut, pavarësisht nevojave të konsiderueshme infrastrukturore dhe zhvillimore. Kjo tendencë reflekton një ndryshim të qartë në qasjen e BE-së, ku besueshmëria institucionale, sundimi i ligjit dhe historiku i menaxhimit të fondeve po marrin një peshë më të madhe sesa thjesht statusi formal i vendit kandidat.²¹

Në këtë kontekst, problematikat e konstatuara nga OLAF, mungesa e ndjekjes efektive penale dhe vonesat sistemike në zbatimin e projekteve (si rasti i hekurudhës Tiranë–Durrës) kanë ndikuar negativisht në pozicionin relativ të Shqipërisë në ndarjen e fondeve IPA III.

6.1 WBIF

WBIF ka investuar mbi 28 miliardë euro në vendet e Ballkanit Perëndimor midis 2008 dhe 2023. Serbia është përfituesi kryesor, me 9.5 miliardë euro, ndjekur nga Bosnje e Hercegovina me 6.7 miliardë euro. Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut kanë nivele të moderuara investimesh rreth 4 miliardë euro secila, ndërsa Mali i Zi dhe Kosova janë më të vegjël me rreth 2 miliardë euro secila.²²

²⁰ Jovanović, B., & Stojadinović, S. (2025). *The EU's and China's grants and loans in the Western Balkans* (Policy Notes and Reports No. 92). The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw). <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/318436/1/192198225X.pdf>

²¹ Ibid.

²² Jovanović, B., & Stojadinović, S. (2025). *The EU's and China's grants and loans in the Western Balkans* (Policy Notes and Reports No. 92). The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw). <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/318436/1/192198225X.pdf>

Tabela nr.8 : Investimet e WBIF në ekonomitë e WB6 (2008–2023)

Shteti	Investime Totale (EUR mld)	Grante WBIF (EUR mln)	Kredite WBIF (EUR mln)	Kontribute Kombëtare (EUR mln)	Burime të Tjera (kryesisht private, EUR mln)
Shqipëri	4.5	464.1	1,400	340	2,296
Bosnje dhe Hercegovinë	6.7	1,100	3,500	530	1,570
Kosovë	2.0	297	800	200	703
Mali i Zi	2.3	341.3	1,300	341	318
Maqedonia e Veriut	3.4	486.6	1,250	490	1,173
Serbi	9.5	752	5,100	940	2,708
Totali	28.4	3,441	13,350	2,841	8,768

Burimet: Faqja zyrtare e WBIF, përpunuar nga autori.

Të dhënat e WBIF tregojnë se Shqipëria ka përfituar investime të konsiderueshme (4.5 miliardë euro), por struktura e këtij financimi është problematike nga perspektiva e monitorimit. Pjesa më e madhe e mbështetjes vjen përmes kredive, ndërsa grantet mbeten relativisht të kufizuara krahasuar me vende si Bosnje dhe Hercegovina apo Maqedonia e Veriut. Kjo do të thotë se një pjesë e madhe e zhvillimit infrastrukturor në Shqipëri po realizohet përmes rritjes së borxhit publik dhe jo përmes mbështetjes jo-rikthyeshme.

Në kontrast, Serbia dhe Bosnje dhe Hercegovina kanë arritur të kombinojnë në mënyrë më të balancuar grantet dhe kreditë, duke ulur presionin afatgjatë mbi financat publike. Shqipëria, përkundrazi, shfaq një model ku vonesat në zbatim dhe problemet e menaxhimit çojnë shpesh në hua shtesë, siç evidentohet qartë edhe në rastin e hekurudhës Tiranë–Durrës.

Krahasimi rajonal tregon se Shqipëria nuk penalizohet për mungesë fondesh, por për mungesë besueshmërie në zbatim. Ndërsa alokimet fillestare janë të krahasueshme me vendet e tjera të rajonit, problemet me absorbimin, sundimin e ligjit dhe ndjekjen e rasteve të keqpërdorimit kanë sjellë një zhvendosje graduale drejt financimeve me hua dhe një ulje relative të mbështetjes me grante.

Kjo situatë rrezikon të krijojë një cikël negativ: sa më shumë probleme në zbatim dhe transparencë, aq më shumë financim me kredi dhe aq më e madhe barra mbi taksapaguesit shqiptarë. Në këtë kuadër, Shqipëria dallon negativisht jo për mungesë investimesh, por për mënyrën se si këto investime përkthehen në borxh publik dhe projekte të vonuara, shpesh të papërfunduara brenda afateve kontraktuale.

7. RASTI PRAKTIK: HEKURUDHA TIRANË–DURRËS

Projekti i rehabilitimit të hekurudhës Tiranë–Durrë²³ dhe ndërtimit të linjës drejt Aeroportit Ndërkombëtar të Rinasit u prezantua si një investim strategjik për modernizimin e transportit hekurudhor në Shqipëri dhe përmirësimin e lidhshmërisë kombëtare dhe rajonale. Më 19 tetor 2020, Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) shpalli fituese kompaninë italiane INC S.P.A. me një ofertë prej 69.69 milionë euro, ndërsa më 3 shkurt 2021 kontrata u nënshkrua zyrtarisht. Në njoftimet publike, BERZH dhe Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë garantuan se kohëzgjatja e kontratës do të ishte 30 muaj, duke përcaktuar qartë përfundimin e punimeve në verën e vitit 2023²⁴.

Vlera fillestare e kontratës prej 69.6 milionë euro u ndërtua mbi një kombinim të fondeve grant nga Bashkimi Evropian dhe huasë nga BERZH, sipas praktikës standarde të projekteve infrastrukturore në Ballkanin Perëndimor. Ky model synonte të kufizonte barrën financiare për buxhetin e shtetit shqiptar, duke përdorur grantet për të mbuluar një pjesë të konsiderueshme të kostos së investimit.

Tabela nr.9: Struktura financiare dhe afatet në fazën fillestare (2020–2021)²⁵

Element	Parashikimi Fillestar
Vlera totale e kontratës	69.6 milionë €
Grant BE / ĖBIF	35.5 milionë €
Hua BERZH	34.1 milionë €
Data e shpalljes së fituesit	19 tetor 2020
Data e nënshkrimit të kontratës	3 shkurt 2021
Kohëzgjatja kontraktuale	30 muaj
Afati i përfundimit	Verë 2023
Statusi i pritshëm	Projekt i përfunduar dhe funksional
Barra mbi buxhetin e shtetit	E kufizuar dhe e parashikuar

Megjithatë, projekti nuk u përfundua brenda afatit kontraktual dhe pavarësisht garancive institucionale, punimet u vonuan disa herë. Në vend që vonesat dhe rreziqet e zbatimit të adresoheshin përmes mekanizmave kontraktualë apo përgjegjësisë së kontraktorit, u ndërmorën ndryshime

²³ Politico. (2025, March 12). *Tirana – Durrës railway, extension of deadlines and increase in costs*. <https://politiko.al/english/e-tjera/hekurudha-tirane-durres-zgjatje-afatesh-dhe-ritje-kostosh-i527345>

²⁴ Tender Document: Standard Tender Documents (DST). OpenProcurement Albania.

<https://openprocurement.al/publiccompany/DST/16117676117273%20dst.pdf> (accessed January 2026)

²⁵ Western Balkans Investment Framework. (2021, April 2). *EU and EBRD support rehabilitation of Tirana – Durrës railway in Albania*. <https://wbif.eu/news-details/eu-and-ebrd-support-rehabilitation-tirana-durres-railway-albania>

financiare që e transformuan thellësisht projektin. Rritja e kostove të materialeve dhe nevoja për punime shtesë u përdorën si justifikim për marrjen e një huaje shtesë prej rreth 40 milionë euro nga BERZH, duke e çuar koston totale të projektit në rreth 110 milionë euro.²⁶

Kjo rritje e konsiderueshme e kostos nuk është shoqëruar me një zgjerim proporcional të përfitimeve publike, pasi projekti mbetet ende i papërfunduar, stacionet nuk janë ndërtuar dhe segmenti përfundimtar drejt qendrës së Tiranës vazhdon të jetë i papunuar. Afati i përfundimit të punimeve është shtyrë për tremujorin e parë të vitit 2025, ndërsa nisja e operimit të trenave parashikohet për vitin 2026, pa një garanci të qartë kohore.

Tabela nr.10: Situata aktuale: kosto, huatë shtesë dhe vonesat (2024–2026)

Element	Situata Aktualisht
Kosto totale e projektit	~110 milionë €
Rritje e kostos	+40 milionë €
Grant BE\WBIF	35.5 milionë € (pa rritje)
Hua totale BERZH	74,1 milionë €
Afati fillestar	Verë 2023
Afati aktual i punimeve	Tremujori I 2025 (i pasigurt)
Nisja e operimit	2026
Statusi i stacioneve	Ende të pandërtuara
Statusi i projektit	I papërfunduar
Ndikimi financiar	Barrë shtesë mbi buxhetin publik

Projekti paraqet një problem serioz të mospërputhjes mes angazhimeve fillestare dhe realitetit të zbatimit. Ndryshimi i vazhdueshëm i afateve dhe rritja e huamarrjes kanë transferuar riskun financiar te shteti shqiptar dhe qytetarët. Në praktikë, kjo do të thotë se taksapaguesit shqiptarë po mbulojnë kosto shtesë për një shërbim publik që ende nuk ofrohet. Projekti i hekurudhës Tiranë–Durrës ka kaluar nga një investim i planifikuar me kosto dhe afate të qarta, në një projekt me kosto të fryra, afate të paqarta dhe varësi të shtuar nga huamarrja. Ky rast ngre shqetësime serioze mbi planifikimin financiar, menaxhimin e kontratave dhe mbrojtjen e interesit publik në projektet e mëdha infrastrukturore të financuara me fonde ndërkombëtare.

²⁶ European Bank for Reconstruction and Development. (n.d.). *Albanian Railways Project (Project ID 48466)*. <https://www.ebrd.com/home/work-with-us/projects/psd/48466.html>

8. GJETJET KRYESORE

- **Absorbim i ulët dhe varësi nga menaxhimi i drejtpërdrejtë i BE-së.**
Pavarësisht alokimeve të konsiderueshme në kuadër të IPA II dhe IPA III, 93% të fondeve për IPA II dhe 74% të fondeve për IPA III vazhdojnë të menaxhohen drejtpërdrejt nga Komisioni Evropian, gjë që reflekton ende një mungesë besimi në kapacitetet kombëtare dhe transferim të kufizuar të përgjegjësiwe institucionale.
- **Dobësi strukturore në menaxhimin institucional.**
Koordinimi i dobët ndërinstitucional, qarkullimi i lartë i stafit, mungesa e ekspertizës së specializuar dhe procedurat e gjata të prokurimit kanë çuar në vonesa të përsëritura dhe përdorim jo optimal të fondeve të BE-së.
- **IPARD, rasti më problematik i menaxhimit të fondeve të BE-së**
Hetimet e OLAF kanë zbuluar abuzime serioze dhe përvetësim të paligjshëm të fondeve, duke çuar në pezullimin e IPARD III dhe bllokimin e 112 milionë eurove. Ky rast ka dëmtuar rëndë besueshmërinë e Shqipërisë ndaj institucioneve evropiane.
- **Keqmenaxhimi i fondeve e ka përfshirë Shqipërinë në hetime ndërkombëtare.**
Pavarësisht gjetjeve të rënda të OLAF, Shqipëria gjatë periudhës 2021–2024, ka qenë subjekt i pesë urdhrave hetimorë ose kërkesave për ndihmë të ndërsjellë ligjore nga EPPO, duke e renditur si shteti i tretë në Ballkan pas Bosnje Hercegovinës dhe Serbisë me numrin më të lartë të hetimeve.
- **Përrjashtimi i fermerëve të vegjël nga fondet IPARD.**
Megjithëse 90% e sektorit bujqësor përbëhet nga fermerë të vegjël, ata janë praktikisht të përrjashtuar nga IPARD për shkak të kriterëve burokratike, ndërsa konsulentët privatë marrin deri në 30% të granteve dhe një pjesë e përfituesve janë subjekte të krijuara rishtazi me akses të përrsëritur në fonde, duke përqendruar përfitimet në pak duar.
- **Shqipëria përfitoi më pak fonde nëpërmjet programit IPA III**
Krahasuar me vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor, Shqipëria shfaq rënie relative në alokimet IPA III, duke u renditur si shteti i katërt përfitues me afro 531 milionë euro.
- **Rasti i hekurudhës Tiranë–Durrës dëshmon problematikat e menaxhimit të investimeve të BE në Shqipëri.**
Projekti i hekurudhës Tiranë–Durrës–Rinas, i kontraktuar në vitin 2021 për 69.6 milionë euro me afat përfundimi verën 2023, ka pësuar një rritje kostoje prej rreth 40 milionë euro, duke e çuar vlerën totale në rreth 110 milionë euro. Ndërsa granti i BE/WBIF prej 35.5 milionë euro ka mbetur i pandryshuar, huaja nga BERZH është rritur nga 34.1 në 74.1 milionë euro, duke transferuar barrën financiare te buxheti i shtetit. Pavarësisht kësaj rritjeje, projekti mbetet i papërfunduar, me stacione ende të pandërtuara dhe me nisjen e operimit të shtyrë për vitin 2026.

9. REKOMANDIME

- **Forcimi i kapaciteteve institucionale për menaxhimin indirekt të fondeve IPA.**
Qeveria shqiptare duhet të investojë në mënyrë të qëndrueshme në specializimin e stafit, stabilitetin e strukturave menaxhuese dhe qartësimin e roleve institucionale, në mënyrë që rritja e fondeve nën menaxhim indirekt në IPA III të mos shoqërohet me rreziqe të shtuara për keqmenaxhim dhe vonesa.
- **Vendosja e mekanizmave të detyrueshëm të llogaridhënies dhe ndjekjes penale për abuzimet me fondet e BE-së.**
Gjetjet e OLAF dhe rastet e referuara nga EPPO duhet të shoqërohen me hetime të plota penale në nivel kombëtar. Mungesa e ndëshkimit përforcon impunitetin dhe minon besueshmërinë e Shqipërisë në procesin e integritetit evropian.
- **Rishikimi i thellë i skemave IPARD për të garantuar përfshirjen e fermerëve të vegjël.**
Kriteret e aplikimit duhet të thjeshtohen, të ulen kostot administrative dhe të kufizohet roli i konsulencave private, në mënyrë që fondet IPARD të shërbejnë realisht për zhvillimin rural dhe jo për përfitime të përqendruara.
- **Përmirësimi i transparencës dhe monitorimit publik të projekteve infrastrukturore strategjike.**
Projektet e financuara nga IPA dhe WBIF duhet t'i nënshtrohen raportimit periodik publik mbi kostot, afatet dhe ndryshimet kontraktuale, për të shmangur rritjen e pajustificuar të kostove dhe transferimin e riskut financiar te buxheti i shtetit.
- **Balancimi i financimeve përmes rritjes së përdorimit të granteve kundrejt huave.**
Shqipëria duhet të synojë një qasje më proaktive për të rritur peshën e granteve në financimet e WBIF dhe IPA, duke shmangur varësinë e tepruar nga huamarrja dhe ndikimin afatgjatë në borxhin publik.

10. REFERENCAT

European Commission. (2023, November 8). *Growth Plan for the Western Balkans*. European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/growth-plan-western-balkans_en

European Commission. (2022, March 28). *Albania – financial assistance under IPA*. European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/overview-instrument-pre-accession-assistance/albania-financial-assistance-under-ipa_en

European Union. (2021). *Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2128 of 1 October 2021 supplementing Regulation (EU) 2021/1529 as regards certain specific objectives and thematic priorities for assistance under the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA III)*. Official Journal of the European Union, L 432, 8–12. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2128&from=EN>

European Commission. (n.d.). *Apply for funding – Pre-accession assistance (IPARD III)*. Agriculture and rural development – European Commission. https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/enlargement/pre-accession-assistance/apply-funding_en

European Commission. (n.d.). *Overview — Pre-accession assistance (IPARD III)*. Agriculture and Rural Development – European Commission. https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/enlargement/pre-accession-assistance/overview_en

Western Balkans Investment Framework. (n.d.). *WBIF – Homepage*. <https://wbif.eu/>

Zotaj, E., & Bregu, M. (2023). *The Instrument for Pre-Accession Assistance II role on promoting regional cooperation within Western Balkan countries*. EIRP Proceedings, 18(1). <https://dp.univ-danubius.ro/index.php/EIRP/article/view/345/318>

Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës. (2025). *IPA II*. <https://saspac.gov.al/ipa-2/>

Canfora, I. (2025). *The implementation of instruments of pre-accession assistance for rural development (IPARD) face to the challenges of Albanian agricultural sector*. *Euro-Balkan Law and Economics Review*, 1(1). <https://doi.org/10.15162/2612-6583/2106>

Institute for Good Governance and Policies in Environment and Climate Change – Skopje. (2024, November). *Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) to WB6 – Opportunities, Challenges and Paths Forward* (Policy Paper). <https://ipecc.org.mk/wp-content/uploads/2022/02/policy-paper-osfa-ipecc-03-12-2024.pdf>

European Commission. (2025, November 4). *Albania Report 2025* (SWD(2025) 750 final). Directorate-General for Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/fe9138b7-90fe-4277-a12c-3a03f6d1957f_en?filename=albania-report-2025.pdf

Operatori i Blerjeve të Përqendruara. (n.d.). *Tender Document: Standard Tender Documents (DST)*. OpenProcurement Albania. <https://openprocurement.al/publiccompany/DST/16117676117273%20dst.pdf> (accessed January 2026)

Eastern Balkans Investment Framework. (2021, April 2). *EU and EBRD support rehabilitation of Tirana – Durres railway in Albania*. <https://wbif.eu/news-details/eu-and-ebrd-support-rehabilitation-tirana-durres-railway-albania>

Politiko. (2025, March 12). *Tirana – Durrës railway, extension of deadlines and increase in costs*. <https://politiko.al/english/e-tjera/hekurudha-tirane-durres-zgjatje-afatesh-dhe-rritje-kostosh-i527345>

#QËNDRESË / MIRËQEVERISJE

QENDRESA
QYTETARE

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

www.qeverisja.qq.com.al